

PREDLOG MODERNIZACIJE POKOJNINSKEGA SISTEMA

Mnenje o nekaterih predlogih

1. UVOD

Sistem pokojninskega varstva starejših oseb je v evropskih državah politično, ekonomsko in socialno vedno bolj aktualen in je predmet bolj ali manj velikih sprememb oziroma reform. V evropskih državah se povečuje delež starejših prebivalcev in vzporedno z rastjo povprečne pričakovane življenjske dobe se podaljšuje čas uživanja pokojnin. Na staranje prebivalstva vplivajo zlasti večanje blaginje za vse prebivalce, dosežki medicinske znanosti in splošna obveščenost o zdravih načinih življenja. Med vsemi osebami, ki v določenem obdobju ne ustvarjajo dohodkov in dobivajo dajatve iz sistemov socialne varnosti, tvorijo starejše osebe tudi v Sloveniji največjo skupino po številu in so najpomembnejša skupina po deležu sredstev socialne varnosti, ki so porabljena za dajatve in storitve za te osebe¹.

V 20. stoletju so v evropskih celinskih državah razvijali sisteme javnega obveznega pokojninskega starostnega zavarovanja in v skandinavskih državah sisteme nacionalnih pokojnin. Po drugi svetovni vojni so zaradi uničenih gospodarstev, slabe ekonomske situacije, devalvacije valut in splošne revščine, razvili sistem financiranja »pay as you go« s sprotnim mesečnim zbiranjem prispevkov zaposlenih in izplačevanja pokojnin iz zbranih prispevkov. Sistemi so v času povojne gospodarske rasti delovali dobro, zlasti tudi zaradi ugodnega razmerja med zaposlenimi in upokojenimi, ki je bilo praviloma približno 4 proti 1. Širil se je krog obvezno zavarovanih oseb in pokojnine in druge dopolnilne dajatve so se višale.

V državah članicah EU je obvezno javno pokojninsko zavarovanje v katerem so pokojnine bolj ali manj sorazmerne minulim plačam ali drugim zaslužkom, organi-

¹ Delež odhodkov Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije v BDP je bil leta 2008 9,91% od tega za upokojence 7,40% BDP. Struktura sredstev za denarne prejemke leta 2007 po velikosti deležev v celotnih sredstvih za denarne prejemke za ciljne skupine: 50,22% upokojenci, 15,37% invalidi, 9,99% starši, 10,04% svojci, 3% brezposelni, bolni, revni. Podatki Urada za makroekonomski razvoj Vlade RS. V prihodnje naj bi po projekcijah odhodki pokojninske blagajne znašali leta 2020 11,2% BDP in leta 2050 18;4% BDP.

zirano²: v Belgiji, na Češkem, v Nemčiji, v Grčiji, v Španiji, v Franciji, na Irskem, v Italiji, na Cipru, na Malti, v Luxemburgu, v Avstriji, na Poljskem, na Portugalskem, na Slovaškem in v Sloveniji.

Sistemi socialne varnosti oziroma sistemi dajatev v denarju in v naravi se med državami razlikujejo zlasti po tem, ali se z denarnimi dajatvami za starost oziroma s pokojninami iz javnega sistema, zagotavlja pokrivanje:

- minimalnih življenjskih potreb,
- povprečnih življenjskih potreb,
- bolj ali manj sorazmerno nadomeščanje izgubljenega zaslužka (plače ali drugega dohodka iz dela), ki ga je posameznik ustvarjal v zaposlitvi oziroma z delom pred upokojitvijo.

V državah v katerih je določen sistem obveznega javnega pokojninskega zavarovanja za zaposlene in druge aktivne osebe, imajo praviloma urejen tudi sistem denarnih socialnih pomoči za osebe, ki nimajo dohodkov in premoženja in nimajo pravice do pokojnine iz javnega sistema pokojninskega zavarovanja³.

2. PREDLOG IZHODIŠČ ZA MODERNIZACIJO POKOJNINSKEGA SISTEMA IN VZPOSTAVITEV NOVEGA POKOJNINSKEGA SISTEMA

Razprave o finančni vzdržnosti sistemov obveznih javnih pokojninskih zavarovanja so se v evropskih državah začele, ko se je začelo spreminjati razmerje med zaposlenimi in prejemniki pokojnin, tako, da se večja število prejemnikov pokojnine. Hitro se povečujejo stroški pokojninskega zavarovanja v breme aktivne generacije in države. Z različnimi reformnimi ukrepi naj bi se povečala vzdržnost pokojninskega sistema. Najpogostejši ukrep je povezan z zviševanjem upokojitvene starosti, ekonomsko in politično je manj sprejemljivo zviševanje prispevnih stopenj in zniževanje pokojnin.

V nekdanji Jugoslaviji in kasneje v samostojni Sloveniji, se je sistem obveznega javnega pokojninskega zavarovanja razvijal na podoben način kot v drugih evrop-

² Podatki za države EU povzeti iz zbornika: Mutual information system on social protection – MISSOCC 2008, ki ga je izdala European Commission, Directorate-general for Employment, Social Affairs and Equal opportunities, Unit E4.

³ V Sloveniji imajo osebe, ki nimajo pravice do pokojnine iz obveznega zavarovanja in nimajo lastnih dohodkov, pravico do državne pokojnine po 65. letu pod pogoji, ki jih določa zakon in pravico do denarne socialne pomoči, če so materialno ogrožene.

skih državah. Sistem starostnih in invalidskih pokojnin in drugih dopolnilnih in dodatnih dajatev in zlasti družinskih pokojnin, je bil določen relativno ugodno. V notni sistem so bili postopno vključeni poleg zaposlenih tudi samozaposleni in kmetje.

Povprečno število upravičencev do pokojnin je bilo v Sloveniji leta 1990: 384.094 in leta 2008: 527.975. Razmerje med številom zavarovancev in upokojencev v Sloveniji je bilo še v osemdesetih letih prejšnjega stoletja 3,5:1, leta 1990 je znašalo: 2,03 : 1 in leta 2008 1,71. 1. V zadnjih 30 letih se je pričakovana življenjska doba za moške povečala za 8 let in 2 meseca na 75 let in za ženske za 7 let in 8 mesecev na 82 let in 3 mesece⁴.

Zaradi višanja stroškov pokojninskega sistema, kar obremenjuje zavarovance, delodajalce in državo, je bil slovenski sistem pokojninskega zavarovanja temeljiteje spremenjen z reformo in uveljavitvijo Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-1)⁵ leta 2000. Zmanjšale so se pravice zavarovancev in upokojencev. Med pomembnejšimi spremembami je postopno skrajševanje povprečne dobe uživanja pokojnine s postopnim zviševanjem upokojitvene starosti za ženske in s postopno nižanjem pokojnin za bodoče upokojence in tudi za prejemnike pokojnin, ker se po novem zakonu odstotek za odmero pokojnine zvišuje letno za 1.5% namesto 2% kot je veljalo po strem ZPIZ. Delno je k nižanju stroškov vplival tudi uvedba polne starosti in sistem malusov in bonusov za upokojitve pred ali po tej starosti.

Ministrstvo za delo družino in socialne zadeve je pripravilo predlog novih temeljnih izhodišč in ukrepov oziroma sprememb v sistemu javnega obveznega pokojninskega zavarovanja in dodatnih obveznih in prostovoljnih zavarovanj v dokumentu »Modernizacija pokojninskega sistema v Republiki Sloveniji – varna starost za vse generacije« (v nadaljnjem besedilu »Modernizacija«) objavljenem 25.09.2009⁶. Namen predlaganih sprememb in novosti je zlasti ekonomski. Zagotovila naj bi se finančna vzdržnost pokojninskega sistema.

V dokumentu »Modernizacija« so predvidene tri faze sprememb:

- prva faza naj bi obsegala modernizacijo veljavnega sistema in bi se začela izvajati 1.1.2011 in bi veljala za vse zavarovance rojene pred letom 1960

⁴ Podatki iz dokumenta RS Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve: Modernizacija pokojninskega sistema, September 2009

⁵ Uradni list RS, št.106/99 in nasl.

⁶ Dokument je objavljen na spletni strani Ministrstva za delo družino in socialne zadeve.

- druga faza bi obsegala uvedbo novega pokojninskega sistema od 1.1.2015 in bi veljal za vse rojene po 1960 letu, sočasno se bi izvajal moderniziran sistem in nov sistem,
- tretja faza predvideva dokončno uveljavitev novega sistema od 1.1. 2025.

Predlagane spremembe in novosti se lahko ocenjujejo iz ekonomskega, socialnega, pravnega in tudi političnega vidika. Iz besedila analize »modernizacija« je možno povzeti, da je pri določanju izhodišč prevladoval ekonomski vidik. V tem delu se bom omejila na socialni in pravni vidik uveljavitve nekaterih predlaganih sprememb v javnem sistemu obveznega pokojninskega zavarovanja za starost.

3. MODERNIZACIJA VELJAVNEGA SISTEMA IN UVELJAVITEV NOVEGA SISTEMA

Spremembe javnega pokojninskega sistema in ukrepi za uresničitev sprememb so predstavljene v dokumentu »Modernizacija« na zelo splošni ravni. Primanjkuje analiza in ovrednotenje konkretnih učinkov posameznega ukrepa na položaj bodočih in sedanjih upokojencev. Prav tako niso predstavljeni medsebojni učinki različnih ukrepov. Brez takega pristopa je težko ocenjevati predlagane ukrepe z vidika socialnega in pravnega položaja zavarovancev in upokojencev.

3.1. Predlagana modernizacija obveznega pokojninskega zavarovanja

V »Modernizaciji« so določeni na splošni ravni ukrepi za uresničitev zastavljenih ciljev, zlasti v javnem sistemu obveznega pokojninskega zavarovanja. Nekatere izmed splošnih ukrepov je možno podpreti. V zvezi s predlaganimi ukrepi, ki so najpomembnejši za dohodkovni položaj upokojencev, pa se odpirajo številna vprašanja.

Positivno se lahko ocenijo tisti ukrepi, ki bodo neposredno ali posredno prispevali k povečanju finančne vzdržnosti pokojninskega zavarovanja:

- razširitev obveznega plačevanja prispevkov na temelju vseh oblik dela, ki se dejansko izvajajo v praksi
- uvajanje spodbud za ostajanje v zaposlitvi in odlaganje upokojitve po izpolnitvi pogojev za upokojitev
- uvedba več fleksibilnih možnosti za delno upokojitev

- odprava časovnih bonusov za obdobja, ki niso pokrita s prispevki za določena obdobja,
- razširitev možnosti za prostovoljno vključitev v javni sistem pokojninskega zavarovanja.

S systemskega vidika je pravilno tudi, da se iz sistema zavarovanja izključijo vse socialne pomoči in dajatve, ki ne sodijo v sistem zavarovanja, ker so namenjene osebam v slabem materialnem stanju, ki se posebej ugotavlja v vsakem konkretnem primeru. Te vrste dajatev, že v veljavnem sistemu po ZPIZ-1, financira država in bi jih bilo treba prenesti oziroma urediti v sistemih, v katere po svoji naravi sodijo.

Izenačevanje pogojev za pridobitev pokojnine in višine pokojnine za moške in ženske je iz ustavno-pravnega vidika pravilno.

Kritična ocena pa je lahko namenjena tistim delom »Modernizacije«, ki obravnavajo predloge za spremembe, ki so z vidika zavarovancev in upokojujencev najbolj pomembne. To so zlasti vprašanja:

- pri kateri starosti se bo sedanji zavarovanec lahko upokojil
- kako visoko pokojnino lahko pričakuje iz javnega sistema sedanji zavarovanec in
- kako bodo spremembe sistema vplivale na višino pokojnin, ki so jih upokojujenci pridobili po starih predpisih.

Upokojitvena starost

Pogoj starosti za pridobitev pravice do pokojnine so bili določeni v ZPIZ⁷ in v ZPIZ-1 različno za moške in ženske in različno glede na dopolnjeno pokojninsko dobo. Poleg tega so v ZPIZ-1 določene možnosti upokojitve pri nižji starosti (58 let) pri daljši pokojninski dobi (40 let moški in 38 let ženske) in višje starosti (63 in 65 let za moške ter 61 in 63 let za ženske) za krajšo pokojninsko dobo (20 in 15 let). Poleg starosti pri kateri se je možno upokojiti, je v ZPIZ-1 določena polna starost 63 let za moške in 61 let za ženske. Osebe, ki se upokojijo pri polni starosti imajo pravico do polne odmerjene pokojnine. Upokojitev pred polno starostjo ima za posledico znižanje odmerjene pokojnine-malusi (s številnimi izjemami, ki so v veliki meri izničile ta ukrep). Upokojitev po polni starosti ima za posledico zviševanje odmerjene pokojnine-bonusi.

V »Modernizaciji« je predlagana višja polna starost in višja minimalna starost, enaka za oba spola, kar je iz pravnega vidika pravilno.

⁷ Uradni list RS, št.12/92 in nasl.

Polna starost pri kateri ima upokojenec pravico do polne odmerjene pokojnine naj bi bila po modernizaciji 65 let. V primeru upokojitev pred 65. letom starosti, bi se odmerjena pokojnina znižala za vsak mesec za 0,3% oziroma letno za 3,6% in za 5 let skupaj 18%.

Minimalna starost za upokojitev naj bi bila za oba spola 60 let in 40 let pokojninske dobe za moške in 38 let za ženske. Predčasna upokojitev med 60. in 65. letom starosti, bi imela za posledico znižanje odmerjene pokojnine na način določen v prejšnjem odstavku.

Za bodoče upokoјence bo najpomembnejše vprašanje v kako dolgem prehodnem obdobju se bo starost zviševala. Hitro zviševanje bi nekatere generacije postavilo v neugoden položaj v primerjavi z zavarovanci, ki so se upokojili pred uveljavitvijo sprememb. Zelo neugodna so visoka znižanja oziroma malusi za upokojitev pred 65. letom, ker je vprašljivo koliko zavarovancev bo imelo dejansko možnost delati do 65. leta.

Višina pokojnine

Tudi v bodoče lahko pričakujemo, da bo materialni položaj upokoјencev odvisen predvsem od pokojnine, do katere bodo upravičeni v javnem sistemu. Višina pokojnine, ki jo lahko zavarovanec po upokojitvi pričakuje v izhodiščih ni določena. Zavarovancu in upokoјencu se obljublja »dostojna« pokojnina v javnem sistemu. Kako visoka bo dostojna pokojnina iz izhodišč ni mogoče razbrati. Razbrati pa je mogoče, da so predlagani številni ukrepi, ki bodo zniževali pokojnine, v primerjavi s pokojninami po ZPIZ-1.

Po ZPIZ je bila pokojnina za polno pokojninsko dobo 40 let za moške in 35 let za ženske odmerjena v višini 85% od osnove. Po ZPIZ-1 se odmerni odstotek vsako leto po uveljavitvi zakona leta 2000, znižuje za 0,5% in naj bi znašal leta 2025 za pokojninsko dobo 40 let za moške in 38 let za ženske 72,5% od osnove. V »Modernizaciji« ni jasne opredelitve kakšno bo razmerje med povprečno starostno pokojnino in povprečno plačo za enako pokojninsko dobo, po dokončani uveljavitvi ukrepov modernizacije.

Na bodoče zniževanje pokojnin, bodo, če bodo uveljavljeni, vplivali tudi naslednji ukrepi, ki jih predvideva »Modernizacija«:

1. Podaljšanje obdobja po katerem se izračuna pokojninska osnova za odmero pokojnine iz 18 let na 35 let zavarovanja, bo verjetno za večino zavarovancev

pomenila nižjo osnovo za odmero pokojnine, čeprav bo osnova na podlagi daljšega obdobja določena bolj pravično.

2. Zvišanje polne starosti iz 63 let za moške in 61 let za ženske na 65 let za oba spola bo verjetno za znaten delež upokojencev negativno vplival na višino pokojnine. V primeru upokojitev pred to starostjo se odmerjena pokojnina zniža za 0,3% za vsak mesec upokojitve pred 65 letom. Letno znižanje znesse 3,6%, petletno pa kar 18%. Zavarovanec, ki bo izpolnjeval pogoje za upokojitev pri 60 letih starosti in se bo upokojil (npr. ker mu zdravstveni razlogi ne dopuščajo, da bi polno produktivno delal ali ker je brezposelen), bo imel za 18% nižjo pokojnino, kot če bi se upokojil pri 65 letih. Dejansko vprašanje je kakšen delež zavarovancev starih med 60 in 65 let bo imel možnost zaposlitve oziroma kakšen delež se bo dejansko prisiljen upokojiti pri starosti nižji od 65 let z občutno znižano pokojnino. Predpostavljamo lahko, da bodo imeli dobre možnosti za zaposlitev po 60 letu zaposleni v javnem sektorju, veliko slabše pa zaposleni v zasebnem sektorju.
3. Predlagani sistem usklajevanja oziroma valorizacije pokojnin v višini 50% glede na rast plač in 50% glede na rast življenjskih stroškov bo verjetno v večji meri zniževala realno vrednost pokojnin v primerjavi z veljavni sistemom, po katerem se pokojnine valorizirajo v skladu z rastjo plač.

Zaradi spodbujanja zaposlitve po 60. letu se predlaga, da se odstotek za odmero pokojnine za vsako leto zaposlitve po 60. letu zviša za 2% namesto za 1,5%. Učinek tega ukrepa pa je zanemarljiv ob sočasnem upoštevanju letnega malusa 3,6% za predčasno upokojitev.

Povzamemo lahko, da predlagana izhodišča v »Modernizaciji« ustvarjajo negotovosti glede višine pokojnine, ki jo lahko zavarovanec pričakuje, ko bo izpolnil pogoje. Po izhodiščih »Modernizacije« naj bi negativne učinke novega sistema blažili z novo univerzalno pokojnino iz »ničelnega stebra«. Učinki ničelnega stebra na razmerja med povprečno plačo in povprečno pokojnino niso predstavljeni.

Iz vidika varstva pravic v nastajanju za zavarovance in bodoče upokojence je pomembno vprašanje, kako dolgo bo prehodno obdobje, v katerem se bodo uveljavljale spremembe, ki bodo vplivale na višino pokojnine. Za upokojence, ki so se ali se bodo upokojili pred začetkom izvajanja sprememb, pa je vprašanje, kako bodo spremembe vplivale na njihove pridobljene pravice. Z uveljavitvijo ZPIZ-1 se preko sistema usklajevanja-valorizacij letno znižuje realna vrednost pokojnine v primerjavi z realno vrednostjo pokojnine v času, ki je bila odmerjena.

3.2. Novi sistem

Novi sistem naj bi temeljil na več stebrih:

- Ničelni steber: nova univerzalna minimalna pokojnina
- I. javni steber: prenovljeno obvezno pokojninsko zavarovanje
- II. »privatni« steber: prenovljeno dodatno zavarovanje
- III. »privatni« steber: prostovoljna zavarovanja.

Upokojenci naj bi dohodke za starost pridobivali iz več stebrov. Vprašljivo je kakšen delež zavarovancev se bo dejansko lahko zavaroval v dodatnih zasebnih zavarovanjih in za kako visoko premijo.

V uvodu izhodišč za modernizacijo je navedeno, da so glavni cilji modernizacije pokojninskega sistema, da se:

- v javnem pokojninskem sistemu (ničelni in I. steber) zagotovijo »dostojne« pokojnine
- iz drugih stebrov (privatni II. in III. steber) zagotovijo »primerne« pokojnine, ki posamezniku zagotavljajo ohranjanje njegovega »družbenega položaja«
- večja preglednost sistema
- trajnejša finančna vzdržnost sistema.

Uvaja se novi tako imenovani »ničelni« steber. Funkcija tega stebra ni jasno opredeljena. V tem stebru naj bi se zagotavljala minimalna pokojnina. V enem delu besedila je navedeno, da gre za univerzalen minimalen dohodek do katerega je upravičen vsakdo nad 65 let (stran 39), v drugem delu pa da so upravičeni do tega dohodka le zavarovanci (stran 40). Financiral naj bi se polovico iz prispevkov (ni določeno kdo bo zavezanec za prispevek), kar se zdi vprašljivo in polovico iz davkov. Funkcija tega stebra naj bi bila v »močni redistribuciji«, ohranjanju solidarnosti in preprečevanju revščine. Če gre za preprečevanje revščine za starejše osebe nad 65 let, ni opredeljeno zakaj bi bila ta dajatev (prejemek) namenjen vsem osebam nad 65 let ne glede na njihovo materialno stanje. Prav tako ni jasno ali bi bili določeni pogoji glede dobe zavarovanja ali dobe prebivanja v Sloveniji.

Sklepa se lahko, da se bodo v I. zavarovalnem javnem stebru, po predlaganih ukrepih znižale pokojnine. Izračun pokojnine naj bi se opravil ali po točkovnem sistemu ali na temelju zbranih valoriziranih sredstev na navideznih pokojninskih računih (NDC) po pravih aktuarske matematike.

Višina posameznikove pokojnine naj bi bila odvisna od višine vsote vplačanih prispevkov, od dolžine vplačevanja in od pričakovane preostale življenjske dobe posameznikove generacije ob njegovi upokojitvi. Sorazmernost-ekvivalenca pokojnine vplačanim prispevkom je pravno sistemsko pravilna. Vprašljiva pa je odvisnost pokojnine posameznika od pričakovane življenjske dobe cele generacije. To pomeni, da daljša bo pričakovana življenjska doba generacije (kohorte) nižje bodo individualne pokojnine.

Nizke pokojnine tistih, ki so imeli nizke plače ali kratko pokojninsko dobo pa naj bi se dopolnile z univerzalno pokojnino iz ničelnega stebra.

Iz besedila se lahko povzame (stran 40), da bo za enako pokojninsko dobo pokojnina nižja za ženske kot za moške, ker ženske zaradi daljše povprečne pričakovane življenjske dobe dalj časa uživajo pokojnine. Če se bodo po reformi izenačili pogoji za pridobitev pokojnine za moške in ženske, je na drugi strani vprašljivo zakaj se ukinja solidarnost med moškimi in ženskami pri odmeri pokojnini na splošno za ženske.

Iz ničelnega stebra in I. stebra naj bi se zavarovancem zagotovila »dostojna« pokojnina. Pojem dostojne pokojnine ni definiran. Zaradi številnih spremenljivk v sistemu izračuna pokojnine iz I. stebra ni mogoče predvideti oziroma določiti kako visoko pokojnino lahko zavarovanec pričakuje po uveljavitvi novega sistema.

Ker je očitno, da se predvideva, da se bodo pokojnine v javnem sistemu znižale, glede na sedanjo ureditev, je v »Modernizaciji« predvideno, da si bo posameznik lahko zagotovil »primerno« pokojnino iz »privatnega« (zasebnega) II. in III. stebra, ki naj bi upokojencu zagotovila »ohranjanje njegovega družbenega položaja« (verjetno je mišljeno, da naj bi se do določene mere zagotavljalo nadaljevanje dosežnega življenjskega standarda).

Na temelju predlogov za novi pokojninski sistemih se lahko tudi sklepa, da se pod pritiskom mednarodnih institucij, želi postopoma uvesti na temelju ničelnega stebra, sistem minimalnih univerzalnih pokojnin v javnem sistemu, ki ga organizira in nadzira država. Preostali del pokojnine pa naj bi se postopoma prenesel v zavarovalne sisteme v zasebnem sektorju. Taka usmeritev pa je na temelju izkušenj iz sedanje krize finančnih institucij zelo rizična. V ZDA in v Veliki Britaniji so številni upokojenci izgubili pokojnine za katere so varčevali pri zasebnih institucijah ali so se jim te bistveno znižale, zaradi finančnih težav ali stečajev zavarovalnic, bank in drugih finančnih institucij. Vsekakor pa so zavarovanja pri zasebnih institucijah v interesu teh institucij.

4. SKLEP

Verjetno je nesporno, da je treba prilagoditi veljavni sistem javnega obveznega pokojninskega zavarovanja, novemu demografskemu stanju in spreminjanju razmerja med zaposlenimi in prejemniki pokojnin ter splošnim ekonomskim možnostim nacionalnega gospodarstva.

Spremembe pokojninskega sistema, so socialno zelo občutljive in se lahko uvažajo le na temelju natančnih strokovnih analiz in izračunov, ki bodo jasno pokazali vpliv sprememb na socialni položaj prejemnikov pokojnin. Utemeljiti je potrebno ali bi zadostovala »modernizacij« oziroma zaostritev pogojev in znižanje pokojnin v veljavnem sistemu. Prav tako pa je treba utemeljiti kakšne bi bile dejanske posledice uvedbe novega sistema za zavarovance in prejemnike pokojnin.

Določiti bi bilo treba do katere ravni si bo posameznik s pokojnino in drugimi prejemki iz javnega sistema, na temelju vplačanih prispevkov, zagotavljal vsaj delno ohranitev doseženega življenjskega standarda. Ne zadostuje le finančna vzdržnost javnega sistema na splošno, temveč je potrebno ugotoviti ali bi predlagani novi sistem, zagotavljal tudi »finančno vzdržnost« prejemnikom pokojnin v starosti.

Odvisnost socialnega položaja v starosti od prejemkov iz zasebnih zavarovanj, ki delujejo na profitni osnovi, se zdi v pogojih nacionalne in globalne finančne nestabilnosti zelo negotova in rizična.

*Anjuta Bubnov Škoberne**

* Anjuta Bubnov Škoberne, doktorica pravnih znanosti. anjuta.bubnov@pf.uni-lj.si